

Két adat a régi magyar mértékisméhez. A pozsonyi kamara 1582. aug. 27-én a főherceghez intézett fölterjesztésében (Orsz. Lev. Exped. Cam.) a következőket jelenti.

A *zuber* és *korecz* mértékekről, amelyekről a murányi új kapitány utasításában szó van, de a melyek közül a *zuber* mérték Murány vidékén nem használatos, szorgalmasan tudakozódtunk, hogy e két mérték közt mi az arány s mennyit tesz ki egyik-egyik a tisztartók számadásaiban. De ezekben semmit se találtunk róluk s nem találkozott olyan ember sem, aki a *zuber*-féle mértékről felvilágosítást tudott volna adni.

A *korecz*ről ellenben azt a felvilágosítást nyertük, hogy ez a mérték $\frac{1}{4}$ része a *lukne*-nak, amely mérték használatban van a Muránynyal szomszédos *Turócz*, *Liptó* és *Zólyom* vármegyékben. A *lukna* pedig egyenlő $2\frac{1}{2}$ pozsonyi mérővel.

1590 decz. 15-iki jelentése pedig (Exped. Cam.) a következőleg hangzik:

Fenségednek kegyelmes parancsával utasítottunk, hogy arról, hogy mi történt ez országban a mértékek reformálása ügyében s hogy miben különböznek azok a mértékek? Fenségedet tájékoztassuk.

Alázatosan jelentjük tehát, hogy az itt Pozsonyban legutóbb tartott *országgyűlésen* elhatározottat ugyan, hogy az egész országban a néhai Zsigmond császár 1405. évi 6. t.-czikkében meghatározott *régi budai mérték* használtassék, az azon törvényczikkben megszabott büntetés terhe alatt; a mértékeknek helyesbitése pedig a vármegyék alispánjainak tétetett köteletségévé, úgy a szabad városokban, mint a falvakban s egyéb helyeken és birtokokon; azonban, amennyire tudjuk, az átalakítás eddigelé egy vármegyében se hajtott végre, hanem a legkülömbözőbb mértékek találhatók egyazon vármegyében, sőt *alig van vármegye, a melynek egy-egy járásában ugyanazt a mértéket* használnák.

Igy mindjárt, hogy *Pozsony* vármegyén kezdjük, *Somorja* városában a köznéven *szapunak* nevezett mértékkel élnek; úgy szintén a *Csallóköz* sziget nagyobb részében is ez a mérték használatos, melylyel hogyha igazán és helyesen, nem pedig hamisul mérnek, az ilyen egy szapu 2 *nagyszombati* mérőt tartalmaz, pozsonyit pedig *egy*et, mert a *nagyszombati* mérték $\frac{1}{2}$ pozsonyit tesz ki, a *bazini* pedig egy tesz 3 *nagyszombati* és $1\frac{1}{2}$ pozsonyit; 10 *komáromi* mérték pedig 11 pozsonyit ad. *Győrben* meg még a *komáromi*nál is nagyobb a mérték.

Nyitra vármegyében az mérték, melylyel *Galgócson* és *Verbón* mérnek, egy kitesz $1\frac{1}{2}$ *nagyszombati*it, de már *Szokolczán*, *Nyitrán*, *Zsámbockerén*, *Bajmóczon*, *Ujhelyben*, *Tapolcsányban*, *Csejten* — jölehet ezek a helységek mind egy vármegyében vannak, más-más mértéket használnak.

A *trencsényi* mérő 3 *nagyszombati*it tesz.

Turócz vármegyében pedig egy mérő, melyet *luknának* neveznek, 4 *nagyszombati* mérőnek felel meg.

Liptóban egy, 5 *nagyszombati*it tesz ki s így az egész országban igen nagy a mértékekben a különbözés és eltérés.

A mennyire észrevettük a *nagyszombati* és *pozsonyi* mérők úgy

viszonylanak a *bécsi* mérőhöz, hogy 44 nagyszombati mérő, pozsonyi pedig 22 tesz egy *bécsi* mértéket.

Mi, alázatos nézetünk szerint a mértékek reformációját ebben az országban szükségesnek s az egész közönség javára végrehajtandónak itéljük. Alkalmaztassanak azok a pozsonyi vagy nagyszombati mértékhez, melylyel itt most élnek s amely fele a pozsonyinak s leginkább megközelíti a *budai mértéket*, amennyiben ott 32 pint folyadék tesz egy akót, itt meg 32 nagyszombati pint tesz egy pozsonyi száraz mérőt. Ekkép egy ugyanazon mértéket használnának mindenfelé az országban a vevők és eladók; a hibás mértékkel csalók pedig portékájuk elvételével bünhődnének, amint Zsigmond császár harmadik dekretumának 6-ik cikkelyében meg van határozva; az *ár* azonban az egyes helyeken az eladandó vagy veendő áruk bősége vagy szüke szerint alakulna. Az előirt mértékek szerint való átalakítások foganatosítása a fő- és alispánokra volna bizandó, akikre a mult országgyűlés 13. cikkelye szintén bizta.

A folyadékmértékekben hasonló a különbözőség, mert itt *Pozsonyban*, *Szt.-Györgyben*, és *Bazinban* 40 pint tesz egy akót; *Nyitrán* pedig és az *Ujvárral* szomszédos helyeken, mint *Sélye*, sokkal nagyobb a mérték és 16 pint ad egy akót; egynémely helyen meg csak 12 pint egy akó, másutt meg még különbözőbb a mérték. Ennél fogva a folyadékmértékeknek a *budai* vagy *nagyszombati*, vagy *pozsonyihoz* — aszerint amelyik közelebb esik — alkalmaztatását hasonlóképp alázatosan javasoljuk.

Dr. I. J.